

Agnieszka M. Sendur

Krakowska Akademia im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego

ORCID: 0000-0001-8245-1427

asendur@afm.edu.pl

Ewolucja egzaminu maturalnego z języków obcych na przestrzeni sześciu dekad

The evolution of foreign language testing in the Polish Matura exam over the last six decades

Matura is an important high-stakes examination present in the Polish education system since the late 18th century. It is taken on completion of high school and is compulsory for those who want to apply for higher education. As a result of an examination reform, in 2005 the exam took on a new form. Since then it has been a professional, external, standardised assessment used for the analysis of school and student performance, and – most importantly – in lieu of university entrance exams.

The article looks at the evolution of the foreign language component of the Matura exam over the last six decades: from an internal test prepared by local authorities and by schools, assessed arbitrarily by the test-takers' teachers, to a professional examination prepared by expert institutions in compliance with quality standards and assessed by trained markers according to elaborate grading criteria. The paper follows the changes occurring in the assessment starting from 1960 up to 2023, when another examination reform brought about new modifications in the foreign language exam.

Keywords: language testing, matriculation exam, Matura, Polish education system, assessment

Słowa kluczowe: testowanie, egzaminy językowe, stara matura, nowa matura, egzaminy zewnętrzne, polski system edukacji

1. Wstęp

Matura na ziemiach polskich ma swoje początki w okresie rozbiorów. Pierwsze egzaminy dojrzałości pojawiły się na terenie zaboru pruskiego już w 1789 roku (Domoradzki, Karpińska, 2017; Wiśniewska-Olejnik, 2019), w zaborze austriackim egzamin dojrzałości wprowadzono w roku 1849, a w rosyjskim w 1869. Egzamin ten był przepustką do kariery i na studia wyższe (Majsiak, 2015: 30–32).

Przepisy dotyczące egzaminu dojrzałości ewaluowały na przestrzeni lat. Różne przedmioty były obowiązkowe, zmieniały się też wymagania egzaminacyjne. Tematy maturalne były czasami przygotowywane na poziomie ministerialnym, kiedy indziej natomiast przez kuratorów oświaty, co wpływało na obszar ich obowiązywania (Wiśniewska-Olejnik, 2019). W pewnych okresach świadectwo maturalne było niezbędne, by można było studiować, ale niewystarczające, by zostać studentem; dzisiaj otwiera ono drogę na wyższą uczelnię bez konieczności zdawania egzaminów wstępnych. Różne też było podejście do egzaminu z języków obcych (JO) na polskiej maturze: w niektórych okresach przedmiot ten był całkowicie nieobecny, w innych obowiązkowy dla wszystkich; czasami możliwość przystąpienia do niego uzależniona była od rodzaju szkoły i klasy, a kiedy indziej każdy mógł lub też musiał do niego przystąpić. Ewolucji podlegały zarówno kształt oraz forma samego egzaminu, jak i zadania egzaminacyjne, a także podejście do oceniania prac.

Niniejszy tekst dokonuje przeglądu matury z JO na przestrzeni ostatnich 60 lat. Analiza i porównanie egzaminów z lat 1960–1994 są niepełne, bazują bowiem głównie na materiałach archiwalnych z okręgu krakowskiego i warszawskiego. Na podstawie dokumentów tych można jednak zaobserwować wyraźne różnice w egzaminach pomiędzy regionami i szkołami w tych samych okręgach.

2. Ewolucja matury z języków obcych

W ciągu interesujących nas 60 lat wyodrębnić można trzy okresy, w których obowiązywała inna formuła egzaminów: czas tzw. starej matury, fazę przejściową oraz czas nowej matury.

Terminy *stara* i *nowa matura*, co trzeba nadmienić, to potoczne nazwy wersji systemu egzaminacyjnego obowiązującego odpowiednio do roku 2005 oraz egzaminów przeprowadzanych w ramach nowego systemu egzami-

nów zewnętrznych od tegoż roku (oraz w skali mikro w 2002 roku). W związku z tym, że zakres uprawnień przyznawanych osobom, które zdały jeden bądź drugi egzamin pozostaje odmienny, konieczne było terminologiczne rozróżnienie na gruncie aktów normatywnych obu egzaminów oraz osób, które do nich przystąpiły. I tak w przepisach na określenie nowej formuły używany jest terminu *egzamin maturalny*, z kolei stara jego wersja określana jest w aktach prawnych jako *egzamin dojrzałości* (Kierznowski, 2016: 29).

W tekście przedstawione zostały ogólne zasady dotyczące matury oraz charakterystyczne cechy egzaminów z JO w każdym z ww. okresów.

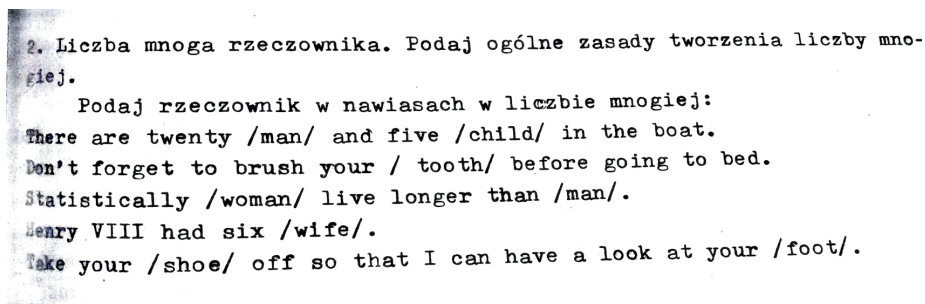
2.1. Stara matura 1960–1994

W omawianym tu okresie tematy (zadania) maturalne opracowywane były bądź to przez ministerstwo, bądź przez kuratora oświaty. Egzamin pisemny z JO nie był obowiązkowy, a ustny stał się obligatoryjny dla absolwentów liceów ogólnokształcących w 1983 roku. Tematy na egzaminach pisemnych były odczytywane przez nauczyciela i zapisywane na tablicy, a maturzyści zamieszczali swoje odpowiedzi na przygotowanych przez szkołę arkuszach papieru.

Egzamin ustny z JO

Egzamin ustny z JO opracowywany był w szkołach przez szkolny zespół przedmiotowy. Zadania egzaminacyjne różniły się znacznie pomiędzy regionami kraju, między szkołami, wyglądały także różnie dla poszczególnych języków w ramach jednej placówki. W latach 1960–1994 zestawy egzaminacyjne składały się zazwyczaj z trzech zadań. Dwa sprawdzały rozumienie tekstu czytanego i znajomość gramatyki, trzecie przybierało formę otwartej wypowiedzi na zadany temat.

Jak zauważa Poszytek (2008: 116), brak precyzyjnych wytycznych dotyczących egzaminu powodował, na przykład, że zadanie, które miało sprawdzić rozumienie treści przeczytanego tekstu, było wykorzystywane przez nauczycieli-egzaminatorów do testowania różnych innych umiejętności, takich jak na przykład czytanie na głos czy tłumaczenie. Teksty do tego zadania były dobierane przez szkolny zespół przedmiotowy, a ich źródło, długość i stopień trudności zależały wyłącznie od preferencji nauczycieli oraz od dostępności materiałów źródłowych. I tak w niektórych szkołach zdający otrzymywali krótki tekst z podręcznika, w innych zaś wydruk artykułu z fachowego czasopisma (OKE w Krakowie, 1999: 41). Znajomość struktur sprawdzana była w sposób praktyczny, przy użyciu kilku otwartych zadań gramatycznych, ale często badana była także teoretyczna znajomość gramatyki (rysunek 1).

Rysunek 1. Przykładowe zadanie sprawdzające znajomość gramatyki; ustny egzamin dojrzałości; okręg kuratorium warszawskiego; 1986 rok.

Sprawność mówienia była sprawdzana za pomocą zadania otwartej wypowiedzi. Stopień trudności był bardzo zróżnicowany nawet w zestawie dla tej samej klasy, co można zaobserwować, porównując kilka wybranych tematów z zestawów egzaminacyjnych z jednej szkoły (tabela 1).

Tabela 1. Przykładowe tematy egzaminacyjne z ustnego egzaminu dojrzałości z języka angielskiego z zestawu tematów dla jednej szkoły i tego samego rocznika (ustny egzamin dojrzałości, rok 1976). Materiały przekazane do archiwum Kuratorium Oświaty w Warszawie przez Katolickie Liceum Ogólnokształcącego pw. św. Augustyna w Warszawie. Zachowano oryginalny zapis.

—	What are your plans for holidays?
—	My favourite film.
—	What is your opinion on heart transplantations?
—	Give the first driving lesson.
—	English customs and traditions.
—	Tell what a courier does.

Były również szkoły, które na egzaminie ustnym sprawdzały inne umiejętności, jak np. reagowanie w określonych sytuacjach (tabela 2, pkt 2.1.),

Tabela 2. Przykłady zadań z zestawów do egzaminu ustnego, sprawdzających różne umiejętności na starej maturze z JO. W treści zadań zachowano zapis z oryginalnych arkuszy.

L.p.	Rok	Okręg	Treść zadania / polecenia
2.1.	1976	warszawski	What do you say:? – on Christmas Day – when you meet your English teacher in the morning – when you leave someone
2.2.	1968	krakowski	Describe the picture at p. 30.

L.p.	Rok	Okręg	Treść zadania / polecenia
2.3.	1976	warszawski	Write a message there was a telephone call from your mother's friend Jane. Tell what she said.
	1976	warszawski	Write a letter to a friend in England telling him to spend his holidays with you in Poland.
2.4.	1967	krakowski	Shakespeare – his life and work.
	1976	warszawski	G.B. Shaw and his theatre.
	1983	warszawski	Talk on famous English people you know.

opisywanie ilustracji (tabela 2, pkt 2.2.), a nawet pisanie (tabela 2, pkt 2.3.), rozumienie ze słuchu¹ oraz wiedzę (tabela 2, pkt 2.4.).

Egzamin pisemny z JO

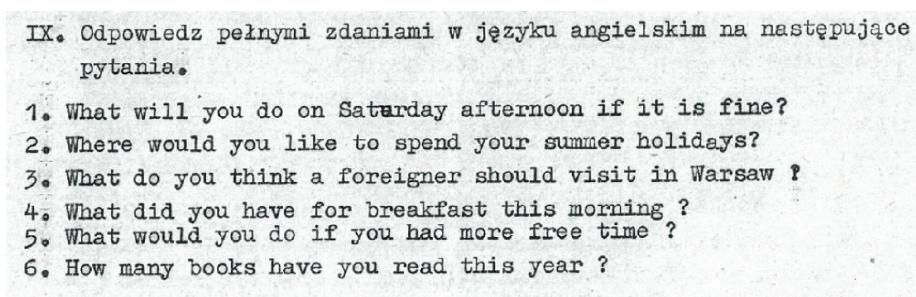
Egzamin pisemny z JO jako nieobowiązkowy był stosunkowo rzadko wybierany przez abiturientów. W latach 1960–1988 matury, które były przygotowywane przez ministerstwo, składały się z trzech tematów do wolnej wypowiedzi otwartej, z których maturzysta wybierał jeden. Podobnie wyglądały zadania egzaminacyjne opracowane w tym czasie przez krakowskie kuratorium (tabela 3). Tematy nie precyzowały rodzaju tekstu, jaki maturzyści mieli stworzyć, nie nakładały również żadnych ograniczeń dotyczących jego długości. Nauczyciele oceniali wypowiedzi uczniów z własnej szkoły bez jakichkolwiek zewnętrznych, wystandaryzowanych kryteriów oceny.

Tabela 3. Przykłady tematów pisemnego egzaminu dojrzałości z języka angielskiego w liceum ogólnokształcącym, przygotowywane przez ministerstwo oraz kuratorium w Krakowie. Zachowano oryginalny zapis tematów.

L.p.	Rok	Pochodzenie tematów	Tematy
3.1.	1971	Ministerstwo Oświaty i Szkolnictwa Wyższego	1. Visiting London. 2. You meet a young Englishman and you tell him about Poland. 3. What would you like to do in the future and why?
3.2.	1973	Kuratorium Okręgu Szkolnego dla Województwa Krakowskiego i Miasta Krakowa	1. My likes and dislikes. 2. Describe your native town. 3. Describe any well-known English town.

¹ Informacja na podstawie relacji ekspertki ds. matury, która sama zdawała egzamin w takiej formie w jednym z krakowskich liceów w 1975 roku.

W okręgu warszawskim w 1972 roku egzamin z języka angielskiego przygotowany przez tamtejsze kuratorium składał się z dziewięciu zadań: siedmiu sprawdzających znajomość gramatyki, jednego testującego sprawność rozumienia ze słuchu i jednego sprawdzającego umiejętność pisania. Zadania gramatyczne obejmowały kilkadziesiąt jednostek otwartych (z luką lub krótkiej odpowiedzi), które nauczyciel musiał odczytać, następnie zapisać na tablicy, a maturzyści – uzupełnić po uprzednim przepisaniu na czyste arkusze papieru. W części sprawdzającej rozumienie ze słuchu uczący dwukrotnie odczytywał tekst w języku angielskim, a maturzyści odpowiadali w języku polskim na zadane po polsku pytania. Jedyne zadanie sprawdzające (w minimalnym zakresie) sprawność pisania polegało na udzieleniu jednozdaniowych odpowiedzi na kilka pytań (rysunek 2).

Rysunek 2. Zadanie sprawdzające sprawność pisania; arkusz pisemnego egzaminu dojrzałości z języka angielskiego opracowany przez Kuratorium Okręgu Szkolnego w Warszawie; rok 1972.

W roku 1983 egzamin pisemny z JO zmienił formę. Był on wówczas przedmiotem do wyboru w klasach z rozszerzonym programem JO, trwał 5 godzin i składał się z trzech zadań sprawdzających rozumienie ze słuchu, rozumienie tekstu czytanego (lub ew. tłumaczenie zdań) oraz tworzenie wypowiedzi pisemnej. W zadaniu pierwszym tekst odczytywany był dwukrotnie przez nauczyciela, a zdający odpowiadał pisemnie na pytania do niego w języku egzaminu lub pisał w tym języku jego streszczenie. Również sprawność czytania była oceniana poprzez pisemne streszczenie tekstu. Umiejętność pisania była z kolei badana na podstawie wypowiedzi pisemnej w dowolnie wybranej formie na jeden z trzech podanych tematów. Tematy wypracowań były coraz bardziej uszczegółowione, jednak w dalszym ciągu nie było ograniczenia długości tekstów (tabela 4). Maturzyści otrzymywali wydrukowany tekst do zadania sprawdzającego czytanie ze zrozumieniem, tematy wypowiedzi pisemnej były natomiast zapisywane na tablicy.

Tabela 4. Przykłady tematów pisemnego egzaminu dojrzałości z języka angielskiego w liceum ogólnokształcącym przygotowywane przez Kuratorium Oświaty i Wychowania w Krakowie. Zachowano oryginalny zapis.

L.p.	Rok	Tematy
4.1.	1987	III. Wypowiedz się w dowolnie wybranej formie (list, monolog, dialog, wywiad) na jeden z podanych niżej tematów: 1. Give an account of the case you think worthy of support in the contemporary world. 2. There is a saying: "The best things in life are free". Discuss it. 3. The attractions of our country to foreigners.
4.2.	1990	III. Wypowiedz się w dowolnie wybranej formie (list, monolog, dialog, wywiad) na jeden z podanych niżej tematów: 1. Which important people of your time will be remembered in a hundred years' time and why? 2. Man's search for happiness. 3. What would you think about the earth if you were a creature from outer space looking at earth for the first time?

Biorąc pod uwagę brak zbieżności w poziomie trudności zadań egzaminacyjnych oraz sprawdzanych umiejętności, jak również całkowicie subiektywne podejście do oceny wypowiedzi pisemnych, trudno mówić o jakiegokolwiek porównywalności wyników egzaminów nie tylko pomiędzy szkołami i regionami kraju, ale również pomiędzy zdającymi z jednej szkoły.

2.3. Okres przejściowy 1994–2004

W latach 90. XX wieku w dalszym ciągu obowiązywała tzw. stara matura, jednak w tym czasie miały już miejsce intensywne prace nad reformą egzaminu dojrzałości. W kolejnych latach sukcesywnie wdrażane były zmiany w opracowywaniu, organizacji, przeprowadzaniu i ocenianiu egzaminu, które w końcu pozwoliły na wprowadzenie w życie całkowicie nowego systemu egzaminów maturalnych – tzw. nowej matury.

2.3.1. Przygotowania do nowej matury

Przygotowania do nowej matury rozpoczęły się w 1994 roku, a prace nad projektami egzaminów z różnych przedmiotów trwały od 1995 do 1999 roku. Stopniowo wprowadzano kolejne nowe rozwiązania: przygotowano wytyczne organizacyjne, opublikowano pierwsze informatory oraz opracowano przykładowe zadania egzaminacyjne wraz z kryteriami ich oceny. Po raz pierwszy zorganizowano też regionalne matury próbne. Z roku na rok następowa-

to ograniczanie liczby zestawów egzaminacyjnych ze względu na typ szkoły i profil kształcenia. Wprowadzono również zasadę podwójnego oceniania prac, które uzyskały ocenę niedostateczną i celującą, a następnie kodowanie prac pisemnych (OKE w Krakowie, 1999: 14–17).

Zmiany dotyczące egzaminów przedmiotowych wprowadzono w poszczególnych województwach w różnym tempie. Już w 1995 roku zmieniono formułę pisemnego egzaminu z języka angielskiego oraz częściowo z innych JO. Maturzyści po raz pierwszy otrzymali wydrukowane arkusze egzaminacyjne. Nadal jednak tematy maturalne, a w przypadku JO całe arkusze egzaminu pisemnego, były ustalane przez kuratorów oświaty (Wojewódzka Komisja Egzaminów Szkolnych przy Kuratorze Oświaty w Krakowie, 1996: 5). W poszczególnych województwach sprawdzały więc one rozmaite umiejętności, składały się też z różnych części i rodzajów zadań. Kontrowersje wzbudzało także korzystanie ze słowników podczas egzaminu pisemnego, gdyż w niektórych regionach maturzyści mogli mieć słowniki podczas całego egzaminu, w innych – tylko w trakcie pisania wypracowania (por. Majchrowska, 1997: 15 i Wojewódzka Komisja Egzaminów Szkolnych przy Kuratorze Oświaty w Krakowie, 1996: 8).

Egzaminy ustne

W 1997 roku zunifikowano egzaminy ustne z JO. Od tamtej pory zestawy we wszystkich szkołach miały być skonstruowane według jednolitych wytycznych z uwzględnieniem różnic programowych (Bąk i in., 1997: 3). Egzaminy we wszystkich regionach składały się więc z takich samych części, lecz liczba i rodzaj podzadań, długość tekstów itp. nadal były różne. Nauczyciele sami przygotowywali zadania w oparciu o wytyczne regionalnych komisji, które udostępniały opis egzaminu wraz z przykładowymi zadaniami oraz kryteriami oceny.

Egzamin ustny z JO sprawdzał rozumienie tekstu czytanego, znajomość gramatyki i umiejętność reagowania w określonych sytuacjach. Różnice pomiędzy zadaniami dla klas ogólnych i dla tych z poszerzonym programem nauki JO polegały na wykorzystaniu trudniejszych tekstów, sprawdzaniu znajomości zagadnień gramatycznych na wyższym poziomie zaawansowania, operowaniu inną liczbą zadań oraz stosowaniu nieco innych kryteriów oceny.

Egzamin pisemny

W 1997 roku egzamin pisemny w różnych częściach kraju miał już taki sam ogólny schemat, jednak w konkretnych okręgach odmienne były proporcje

punktowe pomiędzy częściami egzaminu, pojawiały się różne rodzaje zadań, inne też były w przeliczniki punktów na ocenę oraz progi zdawalności egzaminu. Arkusz składał się wówczas z czterech części. Były to: rozumienie ze słuchu, rozumienie tekstu czytanego, test leksykalno-gramatyczny oraz wypowiedź pisemna. Na sprawdzanie rozumienia ze słuchu w dalszym ciągu tekst odczytywany był przez nauczyciela. Sprawność słuchania i czytania w części województw badano za pomocą samych zadań zamkniętych, w innych – komisje korzystały z form otwartych, jak na przykład zadanie typu *cloze* czy krótkiej odpowiedzi. Testy leksykalno-gramatyczne także znaczenie się różniły: mogły zawierać równie dobrze same zadania wyboru wielokrotnego, jak i całą gamę otwartych (np. zadania z lukami, transformacje morfologiczne, słowotwórcze, zadania typu *cloze*, a nawet tłumaczenia fragmentów zdań na język obcy). Wypowiedź pisemna mogła być napisana przez zdającego w dowolnej formie, lecz musiała spełniać wszystkie wymagania charakterystyczne dla wybranego gatunku. Wymagana długość tekstu była określona przez komisje mniej lub bardziej precyzyjnie: od półtora do dwóch stron lub od 250 do 350 słów (por. Pancer, 1996: 6 i Regionalna Komisja Egzaminów Szkolnych w Krakowie, 1998: 25). Tematy nadal były formułowane w języku obcym, a nauczyciele otrzymywali klucz do zadań oraz proponowane kryteria oceny.

2.3.2. Egzaminy w 2002 roku

W 1999 roku powstała Centralna Komisja Egzaminacyjna (CKE) oraz osiem okręgowych komisji (OKE), których zadaniem było przygotowanie pierwszych egzaminów zewnętrznych. Egzaminy maturalne miały być przeprowadzane w całym kraju w tym samym czasie, na tych samych zasadach, wszyscy zdający mieli rozwiązywać ten sam arkusz, prace miały być kodowane, a rozwiązania zadań egzaminacyjnych sprawdzane i oceniane przez wykwalifikowanych egzaminatorów według jednolitych zasad i kryteriów oceny.

Pierwsza ogólnopolska matura w całości nowej formule miała się odbyć w 2002 roku, jednak w listopadzie 2001 roku Minister Edukacji przesunęła jej wprowadzenie na rok 2005. Na skutek protestów części nauczycieli i uczniów, którzy przygotowywali się już do nowego egzaminu, wyrażono jednak zgodę na przystąpienie do nowej formuły tych maturzystów, którzy zadeklarowali taką wolę. I tak w maju 2002 roku młodzież licealna przystąpiła do egzaminów w jednej z dwóch wersji do wyboru: do egzaminów według starej formuły lub do nowej matury. Zdecydowana większość zdających podeszła do tzw. starej matury. Do nowego egzaminu przystąpiło w całej Polsce jedynie ok. 6,5 tys. osób (Czarnecka-Cicha, 2008: 5–9), co stanowiło ok. 1,33% wszystkich maturzystów.

2.3.2.1. Egzamin z JO w 2002 roku według starej formuły

Egzamin dojrzałości z JO według starej formuły w roku 2002 w części pisemnej ustalał kurator oświaty. Zestawy do obowiązkowego w liceach ogólnokształcących egzaminu ustnego w dalszym ciągu sporządzali nauczyciele z danej szkoły według opracowanych w poprzedzających latach zasad.

2.3.2.2. Egzamin z języków obcych w 2002 roku według nowej formuły

Egzamin zdawany według nowych zasad składał się z części wewnętrznej i zewnętrznej. Część wewnętrzną stanowiły egzaminy ustne z języka polskiego oraz z języka obcego na poziomie podstawowym i rozszerzonym. Część zewnętrzna składała się z czterech egzaminów pisemnych, w tym z obowiązkowego egzaminu z JO. Wszyscy maturzyści zdawali JO na poziomie podstawowym, poziom rozszerzony był natomiast przedmiotem do wyboru.

Egzamin ustny z JO

Egzamin ustny, wewnętrzny, przeprowadzany był przez przedmiotowy zespół egzaminacyjny z danej szkoły. Sprawdzał przede wszystkim sprawność mówienia. Na poziomie podstawowym zdający uczestniczyli w trzech rozmowach sterowanych, symulujących autentyczne sytuacje komunikacyjne, brali też udział w rozmowie na podstawie materiału stymulującego. Na poziomie rozszerzonym z kolei omawiali przygotowany wcześniej temat, wybrany ze szkolnego katalogu na początku nauki w klasie maturalnej, a następnie uczestniczyli w dyskusji z egzaminatorem.

Egzamin pisemny z JO

Arkusze egzaminu pisemnego był wspólny dla wszystkich zdających w całym kraju. Na poziomie podstawowym składał się ze sprawdzianu rozumienia ze słuchu, rozumienia tekstu czytanego oraz wypowiedzi pisemnej. Arkusze sprawdzające sprawność słuchania i czytania skonstruowane były z samych zadań zamkniętych i po raz pierwszy były sprawdzane automatycznie poprzez skanowanie kart odpowiedzi. W części badającej umiejętność w zakresie pisanja maturzyści mieli stworzyć dwa teksty użytkowe w oparciu o wypunktowane w języku polskim informacje do przekazania.

Na poziomie rozszerzonym rozumienie ze słuchu oraz sprawność czytania sprawdzane były również za pomocą jednostek zamkniętych, ale arkusz

zawierał także zadanie typu *cloze*, badające znajomość struktur leksykalno-gramatycznych. Z kolei w ramach wypowiedzi pisemnej abiturient miał napisać dłuższy tekst (200–250 słów) we wskazanej formie na jeden z trzech tematów do wyboru. Po raz pierwszy były one formułowane w języku polskim.

2.3.3. Lata 2003–2004: powrót do przeszłości

W latach 2003 i 2004 abiturienti mogli przystąpić wyłącznie do egzaminu dojrzałości. W związku z wprowadzeniem możliwości przystąpienia do egzaminu pisemnego z JO wszystkich uczniów (MEN, 2001), a nie – jak to było do tej pory – tylko tych z klas z poszerzonym programem nauczania JO, kuratorium krakowskie wprowadziło do wspólnego arkusza zadania z gwiazdką, przeznaczone dla absolwentów klas z poszerzonym programem JO.

2.4. Nowa matura 2005–2025

W celu uporządkowania zakresu treści sprawdzanych na nowym egzaminie maturalnym, opracowane zostały *Standardy wymagań egzaminacyjnych*. We wrześniu 1999 r. Centralna Komisja Egzaminacyjna przeprowadziła konsultacje tego dokumentu (a także opisu egzaminu oraz przykładowych zadań), po czym został on oficjalnie zatwierdzony w postaci *Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 lutego 2000 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów* (MEN, 2000) (Książek, 2001). Innymi ważnymi dokumentami, które na stałe wpisały się w polski system egzaminów zewnętrznych, są informatory maturalne, zawierające szczegółowy opis struktury i formy egzaminu z danego przedmiotu, wymagań egzaminacyjnych, przykłady zadań oraz ich rozwiązań, jak również zasady oceniania.

Wprawdzie egzamin w roku 2002 został przeprowadzony na niedużą skalę, to jednak doświadczenie to pozwoliło na wyciągnięcie wniosków i wprowadzenie modyfikacji, które zostały uregulowane poprzez znowelizowanie przepisów dotyczących przeprowadzania egzaminów (MENiS, 2003a) oraz standardów egzaminacyjnych (MENiS, 2003b). I tak w maju 2005 roku po raz pierwszy przeprowadzony został zewnętrzny egzamin maturalny na skalę ogólnopolską. Zastąpił on jednocześnie dotychczas przeprowadzane egzaminy wstępne na wyższe uczelnie.

Egzamin maturalny składa się od tej pory z części wewnętrznej (egzaminu ustne) oraz zewnętrznej (egzaminu pisemne). Szkoły otrzymują zestawy zadań do części ustnej z okręgowej komisji, natomiast sam egzamin przepro-

wadzany jest przez egzaminatorów – nauczycieli danej szkoły, przy współudziale egzaminatora z innej placówki. Z powodu swojego wewnętrznego charakteru, egzaminy ustne nie są zwykle uwzględniane podczas rekrutacji na studia, co skłania niektórych do kwestionowania ich zasadności (Lewkowicz, Zawadowska-Kittel, 2008; Sendur, 2023). Egzaminy zewnętrzne oceniane są maszynowo (zadania zamknięte) oraz przez przeszkolonych egzaminatorów (w części z zadaniami otwartymi).

Wraz z wejściem w życie nowej matury egzamin z JO stał się obowiązkowy dla wszystkich maturzystów – zarówno w części ustnej, jak i pisemnej.

2.4.1. Egzaminy z JO na nowej maturze

Znowelizowane standardy będące podstawą przeprowadzania egzaminu maturalnego z języków obcych (MEN, 2003b) podzieliły wymagania na ogólne i szczegółowe. Wymagania ogólne pogrupowane zostały w pięć obszarów opartych na kompetencjach opisanych w Europejskim systemie opisu kształcenia językowego (Rada Europy, 2003) i określają nadrzędne cele kształcenia językowego, tj.: I. znajomość środków językowych (wiedza), II. rozumienie wypowiedzi (repcja), III. tworzenie wypowiedzi (produkcja), IV. reagowanie na wypowiedzi (interakcja) i V. przetwarzanie wypowiedzi (mediacja). Wymagania szczegółowe z kolei rozwijają i doprecyzowują cele ogólne, tj. wyznaczają zakres kształconych umiejętności. Standardy egzaminacyjne zostały sformułowane oddzielnie dla poziomu podstawowego, rozszerzonego oraz tzw. poziomu dwujęzycznego, czyli dla absolwentów klas, w których język obcy jest drugim językiem nauczania, i są one takie same dla wszystkich języków obcych nowożytnych.

W 2005 roku egzamin ustny na poziomie podstawowym składał się z trzech rozmów sterowanych oraz opisu ilustracji i rozmowy na jej temat. Istotnej zmianie w stosunku do wersji z 2002 roku uległ egzamin ustny na poziomie rozszerzonym. Zrezygnowano z zadania polegającego na prezentacji przygotowanej w czasie roku szkolnego, a w jej miejsce wprowadzono dwa nowe zadania: rozmowę na podstawie materiału stymulującego oraz prezentację tematu i dyskusję z egzaminującym.

Egzamin pisemny na poziomie podstawowym składał się z takich samych części, jak w roku 2002, czyli ze sprawdzianu rozumienia ze słuchu, rozumienia tekstu czytanego oraz wypowiedzi pisemnej. Zadania otwarte obecne były wyłącznie w części badającej umiejętność pisania. Na poziomie podstawowym w sposób bezpośredni nie była sprawdzana znajomość gramatyki i słownictwa.

Poziom rozszerzony składał się z arkusza obejmującego zadania zamknięte w ramach rozumienia ze słuchu, rozumienia tekstu czytanego i rozpoznawania struktur leksykalno-gramatycznych oraz z arkusza z zadaniami otwartymi, badającego umiejętność stosowania struktur leksykalno-gramatycznych oraz tworzenia wypowiedzi pisemnej. W przeciwieństwie do egzaminu dojrzałości oraz egzaminu maturalnego z roku 2002, zdający nie mógł już korzystać ze słownika.

Na przestrzeni kolejnych lat egzamin maturalny z JO podlegał mniejszym lub większym zmianom. W 2012 roku istotnej modyfikacji poddana została część ustna. Dotychczasowe egzaminy na dwóch poziomach zostały zastąpione jednym, bez określania poziomu, a co za tym idzie zmiana uległa ich struktura. Po raz pierwszy pojawiła się też nieoceniana rozmowa wstępna, której celem jest umożliwienie zdającemu oswojenia się z sytuacją egzaminacyjną. Zestaw egzaminacyjny składał się wówczas z trzech zadań: rozmowy z odgrywaniem roli, opisu ilustracji połączonej z odpowiedziami na pytania, wypowiedzi i rozmowa na podstawie materiału stymulującego.

Kolejna rewizja egzaminu miała miejsce w 2015 roku. Doszło do poszerzenia repertuaru sprawdzanych umiejętności (pojawiło się więcej zadań sprawdzających ogólne rozumienie tekstu, do arkusza na poziomie podstawowym włączono zadania sprawdzające rozpoznawanie związków między częściami tekstu i znajomość środków językowych, a do arkusza na poziomie rozszerzonym – zadania sprawdzające umiejętność oddzielania faktów od opinii); zwiększono też liczbę i zróżnicowanie rodzajów i długości tekstów stanowiących podstawę rozumienia wypowiedzi; ograniczono liczbę zadań typu prawda/fałsz (P/F), dodano nowe; zmieniono też rozkład wagi poszczególnych części arkuszy egzaminacyjnych (Smolik, 2012; Trzczińska, 2015: 23).

Istotną modyfikacją było też wprowadzenie do arkusza pisemnego na poziomie podstawowym nieobecnej dotychczas części sprawdzającej umiejętność rozpoznawania środków językowych. Za dodaniem zadań gramatyczno-leksykalnych na tym poziomie przemawiała potrzeba zwiększenia wszechstronności pomiaru, umożliwienie szerszej interpretacji wyników egzaminów na wszystkich etapach kształcenia oraz zniwelowanie sygnalizowanego przez nauczycieli lekceważącego stosunku uczniów do zagadnień niesprawdzanych na egzaminie (Smolik, 2012: 27). Wypowiedź pisemna na poziomie podstawowym została ograniczona do jednego tekstu użytkowego. W treści zadania podane są cztery elementy, do których zdający powinien nie tylko się odnieść, ale które powinien również rozwinąć w swojej wypowiedzi. Zauważalnym zmianom poddany został także sposób oceniania wypowiedzi pisemnych i ustnych.

Pandemia Covid-19 nie wpłynęła drastycznie na egzaminy zewnętrzne w Polsce. Nie zmienił się kształt pisemnego egzaminu maturalnego z JO.

Obniżony został nieco jego poziom oraz zawężony zakres treści wskazanych w podstawie programowej. Zniesiony został jednak w roku 2020 obowiązek przystąpienia do egzaminu ustnego, a w 2021 i 2022 część ustna była przeprowadzana jedynie w szczególnych przypadkach.

Po dwudziestu latach od pierwszej nowej matury, rok 2023 miał być początkiem kolejnego, nowego formatu egzaminu. Cała matura z założenia miała stać się trudniejsza. W przypadku JO podwyższenie poziomu trudności miało dotyczyć głównie oczekiwanego poziomu biegłości kandydata oraz długości, rodzajów oraz stopnia trudności tekstów będących podstawą zadań sprawdzających rozumienie. Nowa podstawa programowa dla czteroletniego liceum ogólnokształcącego i pięcioletniego technikum (MEN, 2018) po raz pierwszy odniosła poziom egzaminów maturalnych z JO do poziomów biegłości w zakresie poszczególnych umiejętności językowych opisanych w *Europejskim systemie opisu kształcenia językowego*, co ma ułatwić określenie orientacyjnego poziomu biegłości oczekiwanego od ucznia kończącego dany etap edukacyjny. I tak poziom podstawowy egzaminu maturalnego ma sprawdzać umiejętności na poziomie B1+ w zakresie sprawności produktywnych oraz B2 w zakresie rozumienia wypowiedzi; poziom rozszerzony – odpowiednio B2+ i C1; poziom dwujęzyczny – C1+ i C2.

Wpływ na kształt zadań egzaminacyjnych miały również wskazania tomu towarzyszącego CEFR: *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion Volume* (Council of Europe, 2020), zwłaszcza te dotyczące opisanej od nowa mediacji językowej, czyli – w nomenklatorze wymagań egzaminacyjnych – przetwarzania językowego. Mediacja na egzaminie maturalnym może mieć charakter międzyjęzyczny lub wewnątrzjęzyczny. Może więc dotyczyć przetwarzania z języka obcego na język rodzimy i odwrotnie, przetwarzania z języka obcego na język obcy (np. przetwarzanie tekstów na inny rodzaj tekstu) czy też przetwarzania materiałów wizualnych na tekst (Smolik, 2021). Stąd też do repertuaru zadań na egzaminie maturalnym zostały dodane zadania otwarte sprawdzające takie umiejętności, jak syntezywanie i przekazywanie w języku polskim informacji sformułowanych w języku obcym (np. tworzenie lub uzupełnianie notatki w języku polskim na podstawie obcojęzycznego tekstu słuchanego lub czytanego), tłumaczenie fragmentów tekstu, tworzenie lub uzupełnianie notatki z tekstu słuchanego w języku egzaminu (zmiana formy przekazu z ustnego na pisemny), uzupełnianie tekstu użytkowego na podstawie tekstów pisanych, (częściowe) streszczanie tekstu (na poziomie rozszerzonym) czy też wyjaśnianie danych przedstawionych w formie graficznej.

Oprócz nowych rodzajów zadań sprawdzających umiejętności w zakresie przetwarzania językowego, nowa formuła egzaminu z JO przewiduje również ogólne zwiększenie spektrum sprawdzanych umiejętności. Do palety

wcześniej sprawdzanych na egzaminie doszły takie, jak np. oddzielanie faktów od opinii na poziomie podstawowym (wcześniej ta umiejętność była sprawdzana wyłącznie na poziomie rozszerzonym i dwujęzycznym), układanie informacji w określonym porządku czy wyciąganie wniosków z informacji zawartych w tekście.

Ważną modyfikacją na poziomie arkusza jest wprowadzenie w każdej jego części zadań otwartych. Jest to znacząca zmiana o tyle, że od momentu pojawienia się zewnętrznej matury, sprawności receptywne sprawdzane były wyłącznie za pomocą jednostek zamkniętych, podobnie, jak dodana później część badająca znajomość środków językowych na poziomie podstawowym. Z arkusza miały też całkowicie zniknąć zadania typu P/F. Zwiększona liczba zadań otwartych przy niezmiennym czasie trwania egzaminu, to kolejny czynnik wpływający na poziom trudności egzaminu w nowej formule. Nowy egzamin miał również charakteryzować się większą różnorodnością rodzajów tekstów i kontekstów używania JO. Większy nacisk miał być położony na jakość języka, na jego poprawność i staranność (Smolik, 2021).

W związku z pandemią i obowiązującym w jej czasie nauczaniem zdalnym, zdecydowano o przesunięciu pełnej reformy egzaminu o dwa lata, na rok 2025, wprowadzając w 2023 i w 2024 roku tylko część zaplanowanych modyfikacji.

3. Główne kierunki zmian w maturze z JO: dyskusja

W artykule przedstawiono zmiany, jakim podlegała matura z JO na przestrzeni sześćdziesięciu lat. Egzamin ewoluował z wewnętrznego, nieobiektywnego testu sprawdzającego nieporównywalne umiejętności, do wystandaryzowanego, profesjonalnego narzędzia, które pozwala dokonać trafnego i rzetelnego pomiaru umiejętności dużej populacji zdających.

Wprowadzenie obowiązku przystąpienia do egzaminu z języków obcych przez wszystkich zdających maturę podniosło rangę JO wśród pozostałych przedmiotów szkolnych. Z kolei wprowadzenie podziału egzaminu językowego na ustny i pisemny oraz ujęcie w nich sprawdzianów mierzących umiejętności w ramach podstawowych sprawności językowych, sprawiło, że nauczyciele musieli zacząć uwzględniać równomierne nauczanie wszystkich sprawności oraz szeregu umiejętności często wcześniej zaniechanych. Rozszerzenie wachlarza sprawdzanych kompetencji wpłynęło zaś na zwiększenie poziomu trafności wyników egzaminu.

Zmianom podlegały zadania egzaminacyjne. Z całkowicie otwartych (wypowiedź ustna na wylosowany temat, wypracowanie bez żadnych uściśleń dotyczących rodzaju czy długości tekstu), a następnie częściowo otwartych

i to zarówno na egzaminie ustnym, jak i pisemnym, ewolucja podążyła w kierunku dużej liczby zadań testujących znajomość elementów języka oraz receptywne sprawności językowe w formie zamkniętej. Zmiana ta umożliwiła maszynowe sprawdzanie odpowiedzi zdających, co znacznie przyspieszyło proces oceniania. Kolejne lata doświadczeń kazały jednak zweryfikować takie podejście do testowania i, przynajmniej częściowo, wrócić do bardziej holistycznego oceniania oraz do większej liczby zadań otwartych.

Zmieniła się również liczba i rodzaje tekstów, na bazie których konstruowane były zadania egzaminacyjne. Rozbudowany został także wachlarz testowanych umiejętności w zakresie recepcji i produkcji tekstów, reagowania na nie i przetwarzania w konkretnym celu komunikacyjnym. W oparciu o przeanalizowane przykłady zadań egzaminacyjnych można zauważyć, że w latach 1960–1990 świadomość nauczycieli dotycząca testowania poszczególnych sprawności i umiejętności była bardzo niska. Często tekst pisany wykorzystywany był na egzaminie do sprawdzania poprawności tłumaczenia lub do czytania na głos, na egzaminie ustnym zdarzały się zadania sprawdzające umiejętność tworzenia wypowiedzi pisemnej, niektórzy abiturienti byli zaś oceniani na podstawie teoretycznej znajomości gramatyki lub wiedzy na tematy związane z krajami obszaru nauczanego języka. Dokumenty dotyczące nowej matury uszczegółowiły umiejętności, które miały być sprawdzane na egzaminie z JO, a kolejne rewizje egzaminu rozszerzały zakres tych umiejętności.

Ewolucji podlegała również konstrukcja tematów wypowiedzi pisemnej. W okresie starej matury były one sformułowane w języku egzaminu, cechowały się małym stopniem złożoności i dużym poziomem otwartości. Polecenie nie narzucało konkretnego rodzaju, ani też długości tekstu. Z czasem stawały się one bardziej rozbudowane, a w instrukcjach wskazywano zarówno możliwe gatunki, jak i przybliżoną długość tekstu. Wraz z nadejściem nowej matury, tematy stały się jeszcze bardziej złożone, wymagające wieloaspektowej wypowiedzi, precyzyjnie wskazujące wymagany rodzaj tekstu oraz liczbę słów. Jednocześnie zaczęły one być formułowane w języku polskim. Powodem tej zmiany było ograniczenie możliwości wykorzystania przez zdającego w celu wykonania zadania słownictwa i frazeologii w JO użytego w poleceniu.

Znacząco zmieniło się też podejście do testowania gramatyki. W okresie starej matury zadania sprawdzające znajomość struktur językowych były zwykle częścią egzaminu ustnego. Kontrolowana była nie tylko praktyczna umiejętność ich stosowania, ale często także znajomość zasad. Co więcej, maturzyści mieli się wykazać swoją wiedzą i umiejętnościami jedynie w odniesieniu do pojedynczych, wylosowanych podczas egzaminu zagadnień gramatycznych. Umiejętność stosowania różnych struktur była sprawdzana na szerszą skalę na egzaminie pisemnym dopiero w okresie przejściowym. W tym czasie znajomość gramatyki w dalszym ciągu była oceniana również podczas

egzaminu ustnego. Znaczenie umiejętności poprawnego użycia struktur zmieniło się wraz z wprowadzeniem nowej matury. Nacisk na testowanie nie tylko praktycznej, ale i teoretycznej znajomości gramatyki, został wyparty przez komunikacyjne podejście do testowania, zwłaszcza na poziomie podstawowym nowego egzaminu. Było to działanie zasadne zwłaszcza wobec faktu, iż wielu nauczycieli wówczas wykorzystywało już komunikacyjne podejście w nauczaniu, które stało w sprzeczności z modelem testowania opartym na strukturach językowych (Poszytek, 2008: 115). W związku z zaobserwowanym negatywnym wpływem braku bezpośredniego testowania znajomości struktur językowych, po dziesięciu latach włączono do arkusza na poziomie podstawowym zadania testujące znajomość środków językowych. Na badanie umiejętności stosowania struktur (zadania otwarte) na poziomie podstawowym, a nie tylko ich rozpoznawania (zadania zamknięte), zdecydowano się jednak dopiero po kolejnej dekadzie. Na poziomie rozszerzonym umiejętność stosowania struktur od początku podlegała ocenie w formie zarówno bezpośredniej (zadania otwarte), jak i pośredniej (kryteria oceny wypowiedzi pisemnej i ustnej).

Bardzo duże zmiany zaszły w formule egzaminu ustnego. Podczas, gdy do egzaminu pisemnego starej matury przystępowali tylko nieliczni abiturienty, egzamin ustny z JO był w tym okresie dużo szerzej dostępny. Z czasem stał się on obowiązkowy dla maturzystów kończących liceum ogólnokształcące. Służył on wówczas do badania różnych sprawności, umiejętności i podsystemów języka, które obecnie sprawdzane są w formie pisemnej. Wraz z nastaniem nowej matury, egzamin ustny zmienił swoją funkcję i obecnie sprawdza głównie umiejętności w zakresie sprawności mówienia. Pytania do egzaminu ustnego na starej maturze były formułowane zgodnie z wewnętrznymi ustaleniami szkoły. W okresie przejściowym sposób formułowania poleceń i treści zadań egzaminacyjnych precyzowały już zewnętrzne wytyczne. W tym czasie, na przykład, instrukcje do zadania polegającego na odgrywaniu ról miały być sformułowane po polsku dla absolwentów klas z podstawowym profilem JO i w języku obcym dla tych, którzy ukończyli klasy o profilu rozszerzonym. Na rzecz takiego rozwiązania przemawiało przekonanie, że zdający na niższym poziomie zaawansowania językowego lepiej poradzą sobie z tematami podanymi w języku ojczystym. Nowa matura wprowadziła odwrotne podejście do poleceń i instrukcji do zadań otwartych. Podobnie, jak w przypadku dłuższych wypowiedzi pisemnych, na egzaminie ustnym polecenia są sformułowane w języku polskim.

Ewolucji podlegało także podejście do korzystania ze słownika podczas egzaminu. Zagadnienie to nie było usystematyzowane w czasie starej matury, w okresie przejściowym wzbudzało żywe dyskusje, by w końcu doprowadzić do całkowitej eliminacji słowników z nowej matury.

Kluczowym zmianom poddane zostało ocenianie zadań otwartych. Od całkowicie subiektywnego, arbitralnego, nieopartego na żadnych kryteriach oceniania w okresie starej matury, po wymagające odpowiedniego przygotowania kryterialne ocenianie zadań nowej matury.

Wprowadzenie wszystkich opisanych powyżej zmian wzbogaciło ten doniosły egzamin o istotną wartość, jaką jest porównywalność ocen. Wysoka rzetelność i trafność wyników pozwalają zaś na ich interpretowanie, na dokonywanie analiz i ewaluacji pracy szkoły oraz na nadanie im funkcji selekcyjnej w procesie rekrutacyjnym na wyższe uczelnie.

4. Podsumowanie

Przeobrażenia w systemie edukacji, a co za tym idzie w testowaniu, są nieuniknione, zmieniają się bowiem wyzwania współczesnego świata. Wszelkie zmiany wprowadzane są w miarę aktualnych potrzeb, możliwości, wyników badań i rozwoju różnych dziedzin nauki. Te, które wchodzą w życie w egzaminie maturalnym w roku powstania niniejszego tekstu (2023) wynikają co prawda z wprowadzenia nowych przepisów (tj. podstawy programowej kształcenia ogólnego w zakresie języka obcego nowożytnego; MEN, 2018), lecz przede wszystkim są następstwem blisko dwudziestoletnich doświadczeń związanych z nową maturą. Wpływ na nowy kształt egzaminu z JO mają także zapisy zmodernizowanego europejskiego systemu opisu kształcenia językowego, *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment – Companion Volume* (Council of Europe, 2020).

Żaden system egzaminacyjny, żaden egzamin nie jest i nie będzie idealny. Ważne jest jednak, by bazował na doświadczeniu i aktualnym stanie wiedzy, a sposoby jego ewaluacji były dostosowane do bieżących potrzeb społecznych i możliwości systemu. Począwszy od okresu przejściowego pomiędzy starą i nową maturą, istotne rewizje egzaminu miały miejsce mniej więcej co dziesięć lat. Jakich zatem zmian należy spodziewać się za kolejną dekadę? Czy zintensyfikowany przez okres pandemii rozwój kształcenia zdalnego, innowacje wprowadzone w ramach zdalnego testowania (Sendur, Kościńska, 2021: 93–96), w tym wprowadzenie do oceniania w międzynarodowych egzaminach językowych sztucznej inteligencji (np. Linguaskill², PTE Academic³), znajdą swoje zastosowanie również w państwowym egzaminie maturalnym w Polsce? Czas pokaże.

² <https://www.cambridgeenglish.org/exams-and-tests/linguaskill/information-about-the-test/>

³ <https://www.pearsonpte.com/scoring/automated-scoring>

Podziękowania

Autorka pragnie wyrazić wyrazy wdzięczności za umożliwienie przeprowadzenia kwerendy w archiwach krakowskich liceów ogólnokształcących nr I, V i VIII oraz Kuratorium Oświaty w Warszawie.

BIBLIOGRAFIA

- Bąk B., Drozd G., Stec B., Nec L. (1997), *Nowa Matura z języków obcych: j. angielski, j. niemiecki, j. francuski, j. rosyjski – egzamin ustny*. Legnica: Wojewódzki Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Legnicy.
- Council of Europe (2020), *Common European framework of reference for languages: Learning, teaching, assessment – Companion Volume*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. Online: <https://rm.coe.int/common-european-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4> [DW 02.06.2023].
- Czarnecka-Cicha B. (2008), *Egzamin maturalny. Lata 2002–2008*. Warszawa: Centralna Komisja Egzaminacyjna. Okręgowe Komisje Egzaminacyjne. Online: https://bip.oke.waw.pl/new/download/files/File/matura/2008/sprawozdanie_2008/cke_matura2002_2008.pdf [DW 14.01.2023].
- Domoradzki S., Karpińska K. (2017), *O egzaminie maturalnym z matematyki na obszarze zaboru pruskiego od XVIII do początku XX wieku*. „Antiquitates Mathematicae”, nr 11(1), s. 157–201. DOI:10.14708/am.v11i0.5649
- Kierznowski Ł. (2016), *Egzamin maturalny w Polsce: analiza prawna*. Białystok: Wydawnictwo Prawo i Partnerstwo.
- Książek W. (2001), *Odpowiedź podsekretarza stanu w Ministerstwie Edukacji Narodowej – z upoważnienia ministra – na zapytanie nr 3018 w sprawie przygotowań do nowej matury w 2002 r. i konsultacji w tym zakresie*. Online: <http://orka2.sejm.gov.pl/I23.nsf/main/4EE204B0> [DW 2.06.2023].
- Lewkowicz J., Zawadowska-Kittel E. (2008), *Impact of the new school-leaving exam of English in Poland*. “Cambridge ESOL: Research Notes”, nr 34, s. 27–31. Online: <https://www.cambridgeenglish.org/images/23153-research-notes-34.pdf> [DW 14.01.2023].
- Majchrowska G. (1997), *Matura – język angielski 1997/98. Materiały dla nauczycieli i uczniów: Informator. Z. 1*. Katowice: Wojewódzki Ośrodek Metodyczny w Katowicach.
- Majsiak J. (2015), *Historia matury – Egzamin dojrzałości na przestrzeni wieków*. „Nauczyciel”, nr 5, s. 28–33.
- Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN) (2000), *Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 lutego 2000 r. w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów* (Dz.U. 2000 nr 17, poz. 215).
- Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN) (2001), *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 listopada 2001 r. w sprawie warunków i sposobu*

- oceniań, klasyfikowania i promowania uczniów słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych (Dz.U. 2001 nr 29, poz. 323).
- Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu (MENiS) (2003a), *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 7 stycznia 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania egzaminów i sprawdzianów w szkołach publicznych* (Dz.U. 2003 nr 26, poz. 225).
- Ministerstwo Edukacji Narodowej i Sportu (MENiS) (2003b), *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 10 kwietnia 2003 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie standardów wymagań będących podstawą przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów* (Dz.U. 2003 nr 90, poz. 846).
- Ministerstwo Edukacji Narodowej (MEN) (2018), *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia* (Dz.U. 2018, poz. 467).
- Okręgowa Komisja Egzaminacyjna (OKE) w Krakowie (1999), *W kierunku nowych egzaminów szkolnych*. Kraków: Wydawnictwo Szkolne Omega.
- Pancer I. (1996), *Przed maturą 1997 – język angielski*. Wojewódzki Zespół Egzaminacyjny. Gdańsk: Nowa Matura – Gdańsk.
- Poszytek P. (2008), *European standards of testing language proficiency and the Polish “Nowa Matura” examination in English*. Kraków: Universitas.
- Rada Europy (2003), *Europejski system opisu kształcenia językowego: uczenie się, nauczanie, ocenianie*. Warszawa: CODN.
- Regionalna Komisja Egzaminów Szkolnych w Krakowie (1998), *Informator maturalny: język angielski. Matura 98*. Kraków: Wydawnictwo Szkolne Omega.
- Sendur A.M., Kościńska A. (2021), *Kształcenie w sieci – teoria i praktyka. Przewodnik dla nauczycieli języków obcych i nie tylko*. Kraków: Oficyna Wydawnicza KAAFM.
- Sendur A.M. (2023), *Foreign language skills and sub-skills in the Polish Matura Exam: An overview of test tasks over the last six decades*, (w:) Krawiec M., Dong D., Trambly J., Hsiung P.-S. (red.), *Various facets of foreign language education*. Hamburg: Dr KovacVerlag, s. 79–103.
- Smolik M. (2012), *Języki obce na egzaminach zewnętrznych: innowacje w latach 2012–2015*. „Języki Obce w Szkole”, nr 1, s. 22–31. Online: https://jows.pl/bre-po/panel_repo_files/2021/07/21/cgvs3y/jezyki-obce-w-szkole-nr-1-2012-1.pdf [DW 14.01.2023].
- Smolik M. (2021), *IV Kongres Edukacji – Egzamin maturalny z języka obcego od roku 2023*. Online: [youtube.com/watch?v=mo5uqMD9ixA](https://www.youtube.com/watch?v=mo5uqMD9ixA) [DW 03.06.2023].
- Trzcńska B. (2015), *Egzamin maturalny z języka angielskiego 2015: wyniki i wnioski*. „Języki Obce w Szkole”, nr 3, s. 21–28. Online: https://jows.pl/bre-po/panel_repo_files/2023/01/10/qkeans/jows-3-2015-trzcinska.pdf [DW 02.06.2023].
- Wiśniewska-Olejnik M. (2019), *Maturus znaczy dojrzały. Historia egzaminu maturalnego z języka polskiego z nutą refleksji*. „Horyzonty Polonistyki”, nr 1(28), s. 18–25.

Wojewódzka Komisja Egzaminów Szkolnych przy Kuratorze Oświaty w Krakowie (1996), *Zarys raportu „Dojrzewanie do Nowej Matury w regionie Polski Południowej i Południowo-Wschodniej” na spotkanie Kuratorów Oświaty Bielska-Białej, Chełma, Kielc, Krakowa, Krosna, Lublina, Nowego Sącza, Przemyśla, Rzeszowa, Tarnobrzegu, Tarnowa, Zamościa w dniu 27 września 1996 r. w Krakowie.*

Netografia

<https://www.cambridgeenglish.org/exams-and-tests/linguaskill/information-about-the-test/> [DW 17.01.2023].

<https://www.pearsonpte.com/scoring/automated-scoring> [DW 17.01.2023].

Badanie dofinansowano ze środków przeznaczonych na utrzymanie i rozwój potencjału badawczego w dyscyplinie pedagogika nr WPiNH/PEDAG/SUB/8/2021-KON.

Received: 21.01.2023

Revised: 16.06.2023